

Beynəlxalq ekspert: COP29 cari ildə iqlim maliyyəsinin ədalətli bölüşdürülməsi üçün böyük ümid olacaq – MÜSAHİBƏ

BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki nüfuzundan xəbər verir. Bu hadisə bizim yaşıl iqtisadiyyata keçidimizdə əsas mərhələdir. Tərəflər Konfransının əsas aspektlərindən biri ondan ibarətdir ki, iştirakçı dövlətlər beynəlxalq müqavilələrdən irəli gələn öhdəliklərə riayət etmək üçün öz qanunvericiliklərini yeniləyirlər. Azərbaycan iqlim dəyişikliyi, dayanıqlı inkişaf və ekologiya məsələlərinə ardıcıl olaraq xüsusi diqqət yetirir, hər il iqlim tədbirlərində iştirak edərək daha da əhəmiyyətli nəticələr əldə edir.

Mövzu ilə bağlı Ər-Riyadda yerləşən Şahzadə Sultan Universitetinin (Səudiyyə Ərəbistanı) Dayanıqlılıq və İqlim üzrə Mərkəzinin rəhbəri, Oksford Universitetinin Sent-Entoni Kollecinin müəllimi, professor Məhəmməd Nurunnabi AZƏRTAC-ın suallarına cavab verir. Beynəlxalq ekspertlə müsahibəni təqdim edirik.

- Səudiyyə Yaşıl Təşəbbüsü (SGI) 2021-ci ildə fəaliyyətə başlayıb. Bu təşəbbüs iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə necə kömək edir?

- İqlim dəyişikliyi ilə mübarizə və həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədi daşıyan, 2021-ci ildə başlanmış Səudiyyə Yaşıl Təşəbbüsü (SGI) Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının iddialı milli təşəbbüsüdür. Bu təşəbbüs vəliəhd şahzadə və baş nazir Əlahəzrət Məhəmməd bin Salmanın himayəsi altındadır. SGI üç əsas məqsədə nail olmaq üçün cəmiyyətin bütün resurslarını aktivləşdirir. Bu məqsədlərə emissiyaların azaldılması, yeni meşələrin yaradılması, quru sahələrin və dənizin qorunması daxildir. Hazırda proqramda hər biri yaşıl iqtisadiyyata böyük sərmayə qoyan 77 təşəbbüs həyata keçirilir. 2021-ci ildə SGI-nin açılışından bəri krallığın qlobal öhdəlikləri nəzərəcarpacaq tədbirlərə çevrilib və Səudiyyə Ərəbistanının iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə ambisiyaları daha effektiv şəkildə həyata keçirilir. Proqramın 2021-ci ildəki 60-dan çox təşəbbüsü yaşıl iqtisadiyyatın inkişafına kömək edərək 186 milyard dollardan çox investisiya cəlb edib. 2022-ci ildə 17 yeni ekoloji təşəbbüs irəli sürülüb. İcma miqyasında fəaliyyət və investisiya vasitəsilə SGI daha yaşıl gələcəyə doğru yol alıb. Növbəti illərdə Səudiyyə Ərəbistanının yaşıl gələcək yaratmaq ambisiyalarını genişləndirən daha çox təşəbbüslər həyata keçiriləcək. Bakı SGI-nin təcrübəsi ilə tanış ola bilər və ölkələrimiz onların üzərində birgə işləyə bilər.

- Azərbaycan və Səudiyyə Ərəbistanı iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə ilə bağlı problemlərin həllində bir-birinə necə kömək edə bilər?

- Səudiyyə Ərəbistanı və Azərbaycan keçən il Dubayda COP28-də verilən böyük enerji vədlərindən sonra qlobal istiləşmənin 1,5 dərəcəyə qədər məhdudlaşdırılması yolları üzrə beynəlxalq konsensus istiqamətində əməkdaşlığı gücləndirməyə davam edə bilərlər. COP29-da tərəflərin iqlimin maliyyələşdirilməsi üçün Yeni Kollektiv Kəmiyyət Məqsədi (NCQG) haqqında razılığa gəlmələri, həmçinin 6-cı maddə və Ədalətli Keçid Gündəliyi çərçivəsində işlərini davam etdirmələri gözlənilir. Bildiyiniz kimi, ötən ay Səudiyyə Ərəbistanı və Azərbaycan davamlı və dayanıqlı qlobal enerji keçidi istiqamətində işləyərkən, xüsusilə enerji sektorunda ikitərəfli münasibətlərini gücləndirməyə sadıq olduqlarını bir daha təsdiq ediblər. Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazov qlobal neft bazarında sabitliyin qorunması üçün OPEC+ və digər birgə təşəbbüslər çərçivəsində əməkdaşlığın davam etdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb. Həm Səudiyyə Ərəbistanı, həm də Azərbaycan iqlimlə bağlı balanslaşdırılmış, əhatəli və bərabərhüquqlu fəaliyyətin zəruriliyi barədə razılığa gəliblər. Hər iki ölkə bərpaolunan enerji sahəsində tərəqqiyə sadıqdır. Səudiyyə Ərəbistanı Azərbaycanda külək enerjisi layihələrinə investisiya qoymağı planlaşdırır. Beləliklə, mən qəti şəkildə inanıram ki, Azərbaycanın yaşıl enerji sahəsində tərəfdaş ölkələrlə fəal qarşılıqlı fəaliyyətə diqqət yetirməsi özünü təkcə neft və qaz tədarükçüsü kimi deyil, həm də yaşıl enerji təchizatçısı kimi göstərmək istəyini nümayiş etdirir.

- Azərbaycan yaşıl enerjinin inkişafı üçün öz resurslarından və texnologiyalarından necə istifadə edə bilər?

- COP29 qlobal istiləşməni məhdudlaşdırmaq, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşmanı gücləndirmək və bu təşəbbüslər üçün lazımı maliyyəni səfərbər etmək söylərinə diqqət yetirərək Paris Sazişinin məqsədlərinə nail olmaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək. Zəngin qalıq yanacaq ehtiyatlarına və qlobal enerji ixracatçısı statusuna baxmayaraq, Azərbaycan strateji baxımdan bərpaolunan enerji mənbələrinin inkişafına və inteqrasiyasına üstünlük verir. 2020-ci ildə Azərbaycan Bərpaolunan Enerji Agentliyinin yaradılması ölkənin davamlı bərpa olunan enerji sektorunun inkişafına sadıqlığını vurğulayır. Bu

təşəbbüslər iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə və yaşıl enerjinin inteqrasiyasına xüsusi önəm verən “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” sənədindəki “Təmiz ətraf mühit və ölkənin yaşıl inkişafı” prioritetinə uyğundur. Bu səylərin bir hissəsi kimi ölkə BMT-nin 2030-cu ilədək Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyi çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün bərpaolunan enerji potensialı ilə zəngin sahələri müəyyənləşdirir və prioritetləşdirir. Hazırda Azərbaycanda bərpaolunan enerji mənbələrinin gücü 1687,8 MVt təşkil edir ki, bu da ümumi elektrik enerjisi istehsal gücünün 20,3 faizini təşkil edir.

- İndiyədək keçirilən COP-lardan hansı məhz iqlim dəyişikliyi məsələlərində mühüm rol oynayıb?

- Mən Dubayda keçirilən BMT-nin İqlim Sammiti COP28-də böyük uğur görürəm. Sammitin lap əvvəlində “İtki və Zərər Fondu”na dair ən mühüm mətn razılaşdırıldı və tədbirdə qalıq yanacaqlarla bağlı müzakirələr üstünlük təşkil etdi. Xüsusilə, mətnin qalıq yanacaqların gələcəyini necə təsvir edəcəyi diqqət mərkəzində idi. Bu ilk global icmal 2015-ci ildə global istiləşməni 1,5 dərəcə ilə məhdudlaşdırmaq üçün əldə edilmiş həqiqətən tarixi razılaşma olan Paris Sazişinə cavabdır. Bu icmal ölkələrin bu məqsədə necə nail olacağını müəyyən edir. Dubayda razılaşdırılmış mətn 1,5°C trayektoriyasına uyğun olaraq istixana qazları emissiyalarının dərin, sürətli və davamlı azaldılması ehtiyacını qəbul edir və tərəfləri növbəti global səylərə töhfə verməyə çağırır. Bunu edərkən tərəflər Paris Sazişini və onların müxtəlif milli şərtlərini, yollarını və yanaşmalarını nəzərə alaraq milli səviyyədə fəaliyyət göstərməlidirlər. COP28 qalıq yanacaqlarla bağlı ölkələri “elmi sübutlara uyğun olaraq, 2050-ci ilə qədər xalis sifira nail olmaq üçün hərəkətləri sürətləndirərək enerji sistemlərində mədəni yanacaqlarıdan nizamlı və ədalətli şəkildə uzaqlaşmağa” çağırır.

- Yaşıl keçid Azərbaycanın iqtisadi inkişafına və ölkədə yeni iş yerlərinin açılmasına necə təsir edəcək?

- 2024-cü ildə Dünya İqtisadi Forumunun fikrincə, generativ süni intellektin tətbiqi ilə yanaşı, yaşıl istehsalat keçid əmək bazarında növbəti böyük inqilab olacaq. Bir çox insanlar bu yaşıl gələcəkdəki rolu ilə bağlı nıkbindir, çoxları yox. İşgötürənlər mühüm dəyişikliklər zamanı insanları bir araya gətirməyə davam etməli, işçilərə gələcəyin necə görünəcəyini göstərməli, onlara bacarıqlarının artırılmasına kömək etməli və “yaşıl iş yerləri”nin bütün nəsillər və həyatın bütün təbəqələri üçün cəlbedici olmasını təmin etməlidirlər. “ManpowerGroup Global Insights 2024” yaşıl iqtisadiyyata keçidin işgötürənlər və işçilər üçün işin gələcəyinə təsirini araşdırır. İşçi qüvvəsinin böyük hissəsinin bütün dünyada yaşıl iqtisadiyyatda iştirak etməsi üçün geniş imkanları var ki, bu da artmağa davam edəcək. Yaşıl keçidin 2030-cu ilə qədər 30 milyona qədər yeni iş yerinin yaradılmasına səbəb olacağı gözlənilir. Bununla belə, yaşıl keçid istedad çatışmazlığının artdığı bir vaxta təsadüf edir. Azərbaycanın bərpaolunan enerji mənbələrindən istehsal olunan elektrik enerjisini ixrac edən ölkəyə çevrilmək üçün həm potensialı, həm də istəyi var. Azərbaycanın Milli Təhffəsi 2050-ci ilə qədər istixana qazı emissiyalarını 40 faiz azaltmağı hədəfləyir. Azərbaycan son illərdə yeni bərpaolunan enerji layihələrinin hazırlanmasında davamlı irəliləyiş əldə edib ki, bu da öz enerji kompleksinin şaxələndirilməsinə və global ekoloji məqsədlərə uyğun olaraq davamlılığın artırılmasına güclü öhdəliyini əks etdirir.

- COP29-un keçirilməsi global Şimal və global Cənubun birləşməsinə necə təsir edəcək? Azərbaycan bu məsələdə hansı rol oynayacaq?

- Bu il dünyanın bir çox yerlərində sosial-iqtisadi və geosiyasi problemlərə görə çətin ildir. Qlobal Şimalla qlobal Cənubun birləşdirilməsi baxımından Azərbaycan “İtki və Zərər Fondu”nda mühüm rol oynaya bilər. Bu fond sənaye ölkələrinə fəlakətlərin bərpası yardımını inkişaf etməkdə olan ölkələrə köçürməyə imkan verən zərərin ödənilməsi mexanizmini təmin edir. Fond cəmi 429 milyon dollar toplayıb ki, bu da inkişaf etməkdə olan ölkələrə dəymiş zərərdən xeyli azdır. Bu ziyan ildə 400 milyard dollar həcmində qiymətləndirilir. Beləliklə, düşünürəm ki, COP29-dan daha çox öhdəlik və daha çox fəaliyyət tələb olunur. Bakıda keçiriləcək COP29 cari ildə iqlim maliyyəsinin ədalətli bölüşdürülməsi üçün böyük ümid olacaq.

- Azərbaycan Səudiyyə Ərəbistanının yaşıl enerji sahəsində təcrübəsindən necə faydalana bilər?

- Azərbaycan ilk öncə Səudiyyənin Yaşıl Təşəbbüsündən yararlanma bilər. Bundan əlavə, biz iqlim dəyişikliyi ilə bağlı bir-birimizə kömək etmək üçün birlikdə bəzi təşəbbüslər üzərində əməkdaşlıq edə bilərik. Biz Səudiyyə Ərəbistanında davamlılıq və iqlim üzrə ilk beynəlxalq mərkəzi olan Şahzadə Sultan Universitetinin Dayanıqlılıq və İqlim üzrə Mərkəzi institusional resursların effektiv idarə edilməsi

vasitəsilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə (SDGs) sadıq. Davamlılıq və İqlim Mərkəzi öhdəliyi fəaliyyətə çevirir və karbonsuz, daha davamlı dünya qurur. Beləliklə, Azərbaycan davamlı inkişaf, ətraf mühit və iqlim sahələrində tədqiqatlar aparmaq üçün təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq etmək və siyasətlə bağlı tövsiyələr hazırlamaq imkanı əldə edir.

AZƏRTAC
2024, 8 iyun